

Trautner-slægten gennem 100 år

Stiftsfysikus Theodor Trautners barnebarn, fru *Else Trautner*, Roskilde, skildrer slægtsdynastiet, som i høj grad prægede udviklingen i Sorø.

Kommer man som turist til Sorø og drejer fra hovedgaden ad Vestergade mod søen, kommer man til Trautnersvej og nogle smukt restaurerede gamle bindingsværksbygninger, som i dag hedder Trautners Gård. Denne gamle gårds historie kan man læse om i en artikel af lektor P. F. Truelsen i "Jul i Sorø 1964", men kun indtil den i 1847 købtes af garver og sadelmager Mogens Johansen Trautner.

Da der i dag i Sorø næppe er mange, der forbinder noget med navnet Trautner, vil jeg som en af Mogens Trautners efterkommere her fortælle lidt om de Trautnere, der i 100 år var med til at præge Sorø by.

Mogens Johansen Trautner, der blev født den 17. juli 1804 i Korsør, har i et lille håndskrevet hefte "Nogle af de vigtigste Epoker i mit Liv. Sorøe den 16. Mai 1840" berettet, at han påsken 1819 blev konfirmeret i Skælskør kirke, hvorefter han kom i lære hos sadelmager *Boye* sammesteds. Mikkelsdag 1820 kom han derefter til sadelmager *Ernst* i Slagelse, hvor han var i 4 år, så i forbundt hos sadelmager *Thorbal* i København, og endelig blev han svend Mikkelsdag 1825. Efter endnu nogle år i København kom han 12. januar 1829 til Sorø, gjorde mesterstykke, hvorefter han tog borgerskab 3. marts 1829. Året efter, den 30. april 1830, giftede han sig med *Anne Marie*, født *Fobian*, fra Slagelse.

Mogens Trautner var tilsyneladende både en flittig og en dygtig mand. I sit lille hefte skriver han: "Juni 1832 købte jeg Huset No. 58 i Bagaden (nu Søndergade) og betalte samme med 400 Rd, solte det igien 1834 og fik 900 Rd for det og købte Huset No. 28 paa Realgaden (Storgade matr. nr. 19) og betalte samme med 1600 Rd. Handlen blev sluttet 5. Mai 1834".

I disse år udvidedes hans familie hurtigt som skik og brug var den gang, idet hans kone Marie fødte ham et barn så godt som hvert år.

Herom fortælle Trautner bl.a. således: "den 19. Marts 1831 blev min Koene Forløst med en datter, som var i Kjærke den 8. Mai samme Aar og blev døbt med Navnet Christine Dorothea. Fruens Faderne vare Md: Simsen og Jofr. Simsen, Mansfaderne Slagter Sørensen og mig selv". Ialt fødte hans kone ham fra 1831-1848 5 piger og 6 drenge, hvoraf 2 piger og 2 drenge døde hurtigt efter fødslen; dertil berettes om en abort i 6. måned.

Til trods for den store familie lykkedes det ægteparret ved flid og sparsommelighed i 1845 at købe grund i Baggade, hvorpå Trautner byggede huset matr. Nr. 55, og 2 år efter i 1847 købte han af oberstinde Pentz Jacob Kluckers gård, der nu hedder Trautners gård. På en del af denne grund byggede han efter krigen 1848-50 den nuværende 2 etages ejendom matr. nr. 78 i Vestergade.

Men ikke blot var garver Trautner en flittig og sparsommelig mand, han var tillige dygtig og virksom på mange forskellige områder. Han blev indvalgt i kommunalbestyrelsen, og da man i januar 1876 afholdt et festmåltid til ære for ham, havde han i 33 år virket som "Borgerrepræsentant og Byraadsmedlem til Kommunens Gavn og Bedste". (Sorø Avis den 13.1.1876). Det var bl.a. Mogens Trautner, der gennemtvang, at der overhovedet blev station i Sorø. Trautner var i 18 år skolerådsmedlem for Korsør, Skælskør og Ringsted, og det fortælles, at byfogeden *Leuning* gav ham tilnavnet "General Visdom". Det er også betegnende for ham, at alle hans 4 sønner frekventerede Sorø Akademi.

Mogens Trautner oparbejdede en betydelig sadelmager- og garvervirksomhed, senere sammen med sønnen Nikolai. Inden for Industriforeningen var Trautner ligeledes virksom, og han var også blandt de mestre, der sendte lærlinge i den i 1862 oprettede aftenskole.

Trautner-slægten gennem 100 år

Ved sit 60 års borgerjubilæum udnævnte kongen ham til agent som påskønnelse for hans mangeårige virke.

Både Mogens Trautner og hans kone Marie fik et langt liv og opnåede ikke blot at fejre guldbryllup, men tillige diamantbryllup, oven i købet i fuld vigeur, hvad referatet i Sorø Avis den 30. april og 1. maj 1890 fortæller om. For et nutidsmenneske er det morsomt at læse om, hvordan en sådan fest afvikledes i hine tider.

Fra tidlig morgen vejede flagene fra offentlige og private bygninger, og byens borgere havde foranstaltet reveille gennem gaderne og musik uden for brudeparrets hjem. I kirken var der gudstjeneste, hvor diamantbrudeparret var til Herrens bord sammen med børn og børnebørn i en smukt pyntet kirke og med sang fra orglet af Sorø Sangforening.

Efter gudstjenesten gratulanter fra byråd og Håndværkerforeningen m.m.fl. Kl. 4 festmiddag på "Hotel Postgården" for familie og venner med mange sange og fint trykte bordkort. Dagen efter meddelte avisen, at diamantparret, der er 86 år gammel, endnu er så rask og rørig, at de begge ved festen deltog i dansen.

Det meddeltes også, at der fra forskellig side var påtænkt et fakkeltog, men dette blev opgivet, da brudeparret ikke opholdt sig i deres hjem. I stedet enedes man om i brudeparrets navn at give den sammenskudte sum til "de fattiges kasse".

M. J. Trautner døde den 26. februar 1891 som Sorø's ældste borger 87 år gammel. Hans kone Marie (f. Fobian) overlevede sin mand og døde 17. januar 1894 i sit 90. år.

I et så langt liv er der naturligvis ikke kun lyse stunder. Udover de børn, som ægteparret mistede umiddelbart efter fødslen eller i det første leveår, havde familien den store sorg at miste deres ældste søn i en ung alder. Herom beretter et avisudklip, som jeg har fundet mellem gamle familiepapirer:

"Fraværende Slægt og Venner meddele vi den dybe Sorg, der har hjemsøgt os ved Modtagelsen af Efterretningen om, at vor inderligt kjære og ligesaa hengivne Søn, Garversvend *Peter Frederik Trautner*, paa sin Reise i Udlandet for at uddanne sig i sit Fag, ved Døden er afgaaet i Neapel den 8de Januar sidstleden, i en Alder af 21 Aar. Vi have mistet den kjæreste Søn og hans Søskenne den hengivneste Broder, om hvem vi nærrede de bedste Forhaabninger om Støtte for os og hans Sødskende, hvorfor hans Minde stedse vil bevares blandt os.

Sorøe, den 15. Marts 1855.

M.J. Trautner,

Sadelmester og Garver.

M. Trautner,

Født Fobian.

Så sent som i 1926 har jeg hos hans gamle søster *Henriette Trautner* hørt "Bror Peter" omtale med stor veneration.

*

Dog var der andre af slægten, der kom til at leve deres liv i Sorø og var med til at sætte deres præg på byen og dens liv.

Først og fremmest gælder det sønnen *Nicolaj Trautner*.

Nicolaj T. er født den 9. august 1843 i Sorø. Som sine brødre kom han til Sorø Akademi og udgik med præliminæreksamen 1858. Derefter blev han sat i garverlære og blev svend i 1862. For at uddanne sig videre rejste han til Tyskland, Schweiz og Frankrig. Da han havde borte i ca. 1 år, skrev han i et brev fra Schweiz til den 5 år ældre broder *Theodor*, senere stiftsfysikus i Odense, til hvem han livet igennem havde et nært og fortroligt forhold: "I et Aar har jeg nu snart været fra Eder, og Du kan ikke tro, kjære Broder, hvad for en Forandring der er foregaaet med mig, jeg forbauses virkelig selv derover ... Jeg kan selv føle, hvad for en forskel mellem nu og at Aar tilbage, at jeg nu er langt mere for det alvorlige Forretningsliv. Jeg tror, det hidrører meget fra min Skoletid, hvor jeg jo som Du veed ikke altid døde det

Trautner-slægten gennem 100 år

gode og ikke havde en eneste ven, men nok der saa ned paa den foragtede Garversøn. Jeg besidder en umaadelig Stolthed, og denne min Stolthed vil, at jeg skal bringe det til noget...".

Det var ikke let for en håndværkersvend uden penge at uddanne sig i udlandet. Fra Paris skrev Nicolaj: "Ja, jeg arbejder nu for tredje Gang som - Læredreng - i min Udlandstid. Den velsignede Læren, hvor er jeg mange Gange kjed ad den, især da jeg maa Arbejde for egen Bekostning, og det koster svært her i Paris".

I det hele taget befandt han sig ikke godt i Paris og mellem de franske arbejdere, som han fandt dumme, uvidende og letlevende uden interesser, hvad der slet ikke passede til den "ærbare og retskafne" unge danske provinsboer. Til trods for sine pengevaler var han dog i "Den keiserlige Opera": "Dér behagede det mig, det var noget storartet, Sangen og Alting var udmærket. Naar jeg havde Penge og boede en Mil nærmere, ville jeg gaae i det mindst en Gang om Ugen, men man er Læredreng". Selv om arbejdet var slid og slæb fra morgen til aften og afstandene i Paris uhyre, nåede han dog både Louvre, Versailles, Bologneskoven m.m. - men glad var han, da han efter 1½ års udlændighed vendte hjem til sit elskede Sorø, modnet og målbevidst.

1871 løste han borgerskab som garver i Sorø, hvor han virkede til sin død den 28. februar 1919.

Som sin fader var Nicolaj Trautner livet igennem en aktiv og virksom mand. Han var meget optaget af sit fag og håndværkets organisationer. I 1879 blev han valgt som Sorø Bys delegerede til den påbegyndte "Fællesrepræsentation for Industri og Haandværk"; her blev han medlem af repræsentantskabet og i nogle år medlem af bestyrelsen. I Sorø blev Trautner, da Haandværkerforeningens Sygekasse 1882 blev omdannet til en rigtig håndværkerforening straks valgt til formand. På denne post gjorde han i 18 år et stort arbejde for foreningen og dennes forskellige opgaver, bl.a. at skaffe midler til at opføre foreningens skolebygning, der indviedes i 1889.

*

En sag optog Nicolaj Trautner meget stærkt: oprettelse af håndværkerbanker. I 1895 rejste han spørgsmålet på Fællesrepræsentationens delegeretmøde i Hillerød, og i vinteren 1896 rejste han landet rundt og holdt foredrag derom i håndværkerforeningerne. I 1897 vedtog Sorø Haandværker- og Industriforening at arbejde for oprettelsen af en håndværkerbank, og at foreningen skulle være andelshaver med 2000 kr. I følge Sorø Avis den 13. juli 1897 finder man ved gennemlæsning af lovene, at banken var beregnet for den mindre bemidlede middelstand samt på at fremelske sparsommelighed hos den unge vordende håndværker og højne begrebet selvstyre også over for standens pengeomsætning. Haandværkerbanken omdøbtes 10 år senere til Haandværker- og Landbobanken og overtoges 1924 af Banken for Sorø og Omegn.

Også Garverforeningen for Danmark drog nytte af Nicolaj Trautner, idet han fra 1878-96 var dens formand.

Men der var andre områder, hvor Nicolaj Trautner kom til at spille en rolle for Sorø by og dens udvikling. Fra 1882-94 var Trautner medlem af Sorø byråd, og her udførte han et betydeligt stykke arbejde, først med omfattende kloak- og brolægningsarbejder, senere og ikke mindst i "jernbanesagen", d.v.s. da det drejede sig om at få en forbindelse til Høng-Tølløse banen. Selv om N. Trautner var meget optaget udadtil, var han familiemenneske med stor omsorg for sine nærmeste. Selv søskendebørnenes ve og vel havde hans store interesse.

I 1873 giftede han sig med *Flora* (Florentine Christiane) *Skog*. Ægteparret fik selv ingen børn, men adopterede en lille pige Mary, der senere blev gift med en præst *Christoffer Pedersen*. Nicolaj Trautner var enkemand i en lang årrække, idet hans kone døde i 1906 og han selv 1919 uden forudgående sygdom.

*

Trautner-slægten gennem 100 år

En anden af Mogens Trautners sønner, *William Trautner*, f. 14. maj 1839, overtog i 1891 ved faderens død ejendommen på Storgade. Her havde han sin "kaffebod". Han var efter beskrivelsen en udpræget fædrelandssindet og kongetro mand, som den øvrige familie, med stor interesse for alt sønderjyds. Ligesom sin et år ældre broder Theodor havde han deltaget i krigen 1864. Fra 1894-1910 virkede William Trautner som kasserer i selskabet "De Danske Forsvarsbrødre for Sorø og Omegn".

*

Tilbage står at omtale to ugifte søstre *Petrea* og *Henriette*, der begge opnåede en høj alder. De boede til deres død i den 2-etages bygning ved indgangen til Trautners gård. Petrea fødtes 1832 og døde 1924.

I 1926 besøgte jeg som 14-årig sammen med en jævnaldrende kusine Henriette Trautner. Hun var da 76 år, en umådelig høj alder for os to "tøser"; for os var hun allerede da et levn fra fortiden. Vi havde megen fornøjelse af at blive betragtet som de "unge frøkener", medens hendes gamle hushjælp og støtte "Dorthei" stadig for hende var "tyendet". Ligeledes blev vi med stolthed vist frem i byen bl. a. hos skomager *Højer* på Torvet. Vi var hendes eskede broder Theodors børnebørn. Desuden oplevede vi "ånden fra 64"; ja, især senere står besøget for mig som en virkelig stor oplevelse.

Sidst jeg besøgte Henriette Trautner var i 1942. Hun var endnu åndsfrisk og levende, selv om det knob stærkt med hørelsen.

Frk. Trautner var meget musikalsk og deltog i sine unge dage i byens musikliv, ligesom hun underviste akademielever i klaverspil.

Næsten 98 år gammel døde hun i december 1945 som Sorøs ældste borger og som den sidste af Trautner-slægten i Sorø.

For et par år siden opsøgte jeg på kirkegården familiegravstedet. Den smukke granitsten med Nikolaj Trautners medaillon stod der endnu, men gemt bag buske og træer. Mon Sorø vil bevare den i byens lapidarium som et minde om en af de slægter, der har betydet så meget for byen og dens udvikling?

Else Trautner.

Kilder

L. F. la Cour : Sorø Bys Historie (1938).

Sorø Håndværker- og Industriforening 1862-1938.

Axel V. Nielsen: De danske Forsvarsbrødre for Sorø og Omegn 1877-1927. (1927)

Samtidige Sorø aviser.

Familiebrev og papirer.

Denne artikel af Else Trautner blev trykt sammen med en række familiebilleder i årbogen "Jul i Sorø" for 1981 (siderne 16-18 og 36)